

עין יצהק

כנושא:

הלכות חנוכה (ב)

השקיעה. והנה אע"פ שאפשר לסמוך בשעת הדחק על דעתם של הרשב"א והר"ן, וכנזכר לעיל שאפשר להדליק מפלג המנחה. מ"מ הייתי דוחה את ההדלקה ע"י דרשות ונאומים, עד שתבוא השעה של צאת הכוכבים, להדליק הדלקה בזמנה.

סוף שקיעה

וכיוצ"ב שממתינים לצאת הכוכבים מצינו לענין תענית, שאמרו בגמ' (תענית יב.), כל תענית שלא שקעה עליה חמה אינה תענית. (כלומר, שיש להמשיך את התענית עד השקיעה). ופירשו לה הראשונים, ש'שקיעה' היינו צאת הכוכבים, שיש לצום עד צאת הכוכבים. וכמו שאנו נוהגים לסיים את הצום בצאת הכוכבים, ומי שאוכל קודם לכן הרי יתכן שמפסיד את כל הצום מחמת כך.

וכ"ז דלא כמו שרגיל רב אחד מאשקלון לחזור, שסיום הצומות הוא בשקיעה, והדלקת נרות חנוכה היא בשקיעה, דלפי מה שנתבאר, הרי הוא נגד מה שפסק לנו מרן, ושאר הראשונים שהזכרנו. והעיקר הוא שהדלקת נרות חנוכה היא בצאת הכוכבים, וכן סיום הצומות הוא בצאת הכוכבים, ואין לשמוע לאותו רב. (וראה עוד בחזון עובדיה חנוכה עמ' סג).

הדלקה מאוחרת

וכל זה הוא לענין לכתחילה, אך מי שלא הדליק בזמן, דהיינו בצאת הכוכבים, מדליק והולך כל הלילה, (וכמו שהובא בגליון קודם - 404 וישלח). ולכן ההדלקה במוצאי שבת צריכה להיות לאחר צאת הכוכבים, כיון שאנו מחמירים בצאת השבת כדעת רבינו תם, ואין עושים מלאכה דאורייתא - הדלקת נרות, שהיא הבערה קודם צאת השבת לדעת ר"ת. ולכן יש להדליק מאוחר יותר.

וכן אברכים השוקדים על לימודם בשעת ההדלקה, ואם ילכו להדליק הרי יגרם מכך ביטול תורה, הרי כדאי שידליקו לאחר סיום לימודם בשעה שבע. ולא יפסיקו את לימודם לצורך ההדלקה.

אכן אם האשה מסכימה להדליק בזמן, ולהוציא את כל בני הבית, שפיר טפי, (וכגון שנוהגת שלא לחכות עד זמן ר"ת), כי הרי נשים חייבות בנר חנוכה (שבת כג.). אבל אם האשה לא מסכימה, כי מרגישה שלא בנוח, להדליק לבדה. יעשה כמו שאמרנו.

ואע"פ שדעת הרמב"ם (שם), שאין להדליק אחרי הזמן שכתב, 'עבר זמן זה אינו מדליק'. אבל אנן סמכינן על דעתו של השו"ע ומדליקים גם אחר הזמן. וכנ"ל. ואין לחוש בזה לסב"ל, כיון שיש לסמוך על מ"ש הרדב"ז (סי' רעט ותרכז) שכאשר המחלוקת היא במצוה ולא בברכה,

זמן הדלקת הנרות למנהג האשכנזים והספרדים

בגמרא שבת (כא:): אמרו, מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. ועד כמה? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי. (פירש"י, שם אומה, מלקטי עצים דקים, ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים בבתיים אור, וכשצריכין לעצים יוצאים וקונין מהן). ע"כ. ומסקנת הגמ' שהכוונה, דאי לא אדליק מדליק (עד שתכלה רגל מן השוק אינו שיעור לזמן שצריך לחזור ולהדליק, אלא שיעור לזמן שמי שלא הדליק יכול להדליק). ואי נמי לשיעורה (שיעור השמן שיש לתת בנר). ע"כ. ושיעור זמן זה כתבו הפוסקים שהוא כמו חצי שעה, אחר תחילת הזמן האמור.

וכתב הרמב"ם (הלכות מגילה וחנוכה פ"ד), אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין. ע"כ. מבואר מדברי הרמב"ם, שאין להדליק קודם השקיעה. אלא רק בשקיעה. אולם דעת הרשב"א והר"ן (שבת שם), ומהר"י אבוהב (הובא בבית יוסף ס"ס תערב), שאפשר להדליק מפלג המנחה. ועוד מבואר מדברי הרמב"ם, שזמן ההדלקה לכתחילה הוא בשקיעה. ומנהג זה, להדליק בשקיעה, הוא מנהג האשכנזים, וכדעת הגר"א (ריש סי' תערב). וראה מ"ב (סי' תערב ס"ק א).

אולם מרן השו"ע כתב (סי' תערב ס"א), אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה לא מאחרים ולא מקדימים. וביארו האחרונים שלדעת מרן זמן ההדלקה הוא בצאת הכוכבים, שהוא כרבע שעה לאחר השקיעה. וכ"כ ראשונים רבים, ר"ת בס' הישר (ס"ס רכא), המרדכי, ספר המנהיג (הל' חנוכה ס"י קמז). ועוד. וזהו מנהגינו, מנהג הספרדים, להדליק בצאת הכוכבים לאחר השקיעה.

הדלקה מפלג המנחה

עוד כתב שם מרן, ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להדליק מפלג המנחה ולמעלה ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. ע"כ. והיינו כד' הרשב"א הר"ן ור"י אבוהב. אבל לכתחילה אין להדליק מפלג המנחה. אכן בבתי כנסת, שמתפללים מוקדם, והוא מקום מצוה דרבים, כי אח"כ לא יוכלו להדליק. ניתן לסמוך על דעת הרשב"א וסייעתו ולהדליק מפלג המנחה. [רק צריך להזהר לתת שמן כשיעור חצי שעה לאחר צאת הכוכבים]. (ראה ילקו"י חנוכה מהדורה חדשה סי' תערב ס"ב).

והנה מתוקף תפקידי ברבנות היה עלי לעיתים להשתתף במעמד הדלקת נרות חנוכה בכותל המערבי, ואם כי הייתי נמנע מלבוא מחמת ביטול תורה. אבל היו פעמים שמחמת סיבות שונות הייתי משתתף במעמד זה, והיו מבקשים להדליק מוקדם עוד קודם

אם צריך להעיר את בני הבית

וכבר נתבאר (בגליון קודם - 404 וישלח), שאדם שהיה טרוד וחזר לביתו מאוחר, ורוצה להדליק כדין המבואר, שלדעת הב"ח צריך להעיר את בני ביתו ולהדליק בפניהם, כדי שיהיה פרסומי ניסא. אולם התבאר שהעיקר שאי"צ להעירם, ובפרט שיש לחוש לצערם, אלא יכול להדליק בינו לבין עצמו, והעד, באופן שהוא אלמן וכיוצ"ב שגר לבדו, שאין חשש משום פרסומי ניסא.

וכפי שכבר הזכרנו, אברכים השוקדים על לימודם, ואם ידליקו בזמן הרי יגרם ביטול תורה, הנכון שידליקו לאחר סיום לימודם, או שישלחו את נשותיהם להדליק בשבילם. (ראה בהרחבה בילקוט יוסף חנוכה בס"י תערב אות י' ותרעו אות ב').

וכן מה שנוהגים בישיבות הקדושות להדליק נר חנוכה באולם בית המדרש, יש להנהיג על כל פנים בישיבות הספרדיות שלא להפסיק באמצע הלימוד להדליק נר חנוכה בבית המדרש, אלא רק לאחר סיום הלימוד. ואף שמעכבים ההדלקה לאחר שעתיים מזמן ההדלקה, מכל מקום כיון שעיקר ההדלקה בבית המדרש הוא לפרסומי ניסא ומנהג ותיקין, (ואינו מדינא דגמרא) לפיכך אין לבטל תורה בשביל זה.

ובודאי שבחורי ישיבה ספרדים לא יפסיקו מלימודם לצורך ההדלקה, כי אינם צריכים כלל להדליק, והוא בל תשחית על השמן והפתילות, ואכ"מ להרחיב בזה, שנקראים סמוכים על שולחן אביהם, כי הרי בבין הזמנים באים להוריהם, וכן אם חלו, וכו'.

ברוכי נמי מברכינן.

[א"ה. בילקוט יוסף (סימן תערב אות ג) נתבאר ענין זה בהרחבה, ושם הובא ט' צירופים מדוע אין בזה סב"ל. ולחיבת הקודש נביאם כאן בקצרה. א. דשמא הלכה כתירוץ בתרא, 'אי נמי לשיעורה' ולפ"ז יכול להדליק גם אחר חצי שעה מצאה"כ. ב. ואף אי נימא כתירוץ קמא, שמא מה שאמרו אי לא אדליק מדליק, היינו שיכול להדליק בחוץ רק עד סוף החצי שעה הראשונה, אבל ידליק בביתו כל הלילה, וכמו שפירשו הרשב"א והריטב"א. ג. ושמא הלכה כהרשב"א ועוד ראשונים, שגם לת"י קמא, אי"ז אלא למצוה אך לא לעכב. ד. ושמא הלכה כהראשונים דבזמן הזה שמניחה על שולחנו ודין, יכול להדליק גם אחר חצי שעה, דעיקר ההיכר לבני הבית. ה. ואף דלא מהני ספק ספיקא בברכות, הנה כשדעת רוב הראשונים ומרן הש"ע לברך, עבדינן שפיר ספק ספיקא בברכות, וכמו שנתבאר בעין יצחק ח"ב (עמוד תקא). ו. ועוד יש לצרף מה שכתב בחזו"ע על חנוכה בכ"ד דמהני ס"ס במצות נר חנוכה, דמשום פרסומי ניסא יש לסמוך על הספיקות להדליק בברכה, דהדלקה בלא ברכה אינה ניכרת שהיא לשם מצוה. ז. ועוד שהרי כמה אחרונים כתבו דהמנהג היה לברך גם אחר חצי שעה מצאת הכוכבים. ח. ושמא הלכה כהרדב"ז דבספק במצוה ברוכי נמי מברכינן. ואף את"ל דלא כהרדב"ז הרי להחיד"א ודעימיה כשמרן פסק להכשיר המצוה שפיר מברכים. ט. ושמא יש לצרף ג"כ מה שכתב הראב"ה (תשובות סי' תתקעב), שגם בזמן הש"ס שהיו מדליקים בפנים, אם שכח ולא הדליק עד שעבר זמן שתכלה רגל מן השוק, חייב להדליק, ולא אמרו בגמ' אלא לענין אי מצי מדליק לשם מצוה בזמנה. ובלבד שלא ביטל במזיד. והוכיח שם שיש תשלומין לנר חנוכה כל הלילה, וביום לא משום דשרגא בטיהרא וכו'].

שבת שלום ומבורך!

יו"ל במ"ד ע"י מוסדות 'חזון עובדיה' - אדם.

השיעור מתקיים מידי יום שישי ברשת מורשת בשעה 15:40.
וניתן להאזין לו גם ב'ערוץ מרן' במס' 0799165000 בשידור ישיר בשלוחה 77.

שידור חוזר ניתן לשמוע בקו זה בשלוחה 32.

להרצאות: עמותת חזון עובדיה שע"י פורבז רוחני תורני תל ציון - צנח

מזרחי פפחות פני 591 ח"ה 105767